צה: המצניע פרק עשירי שבת

לשאינו נקוב דלכל מילי נקוב ושאינו נקוב שוין ואזלינן לחומרא דבמקום דהוי תלוש חומרא חשבינן תרוייהו כתלוש ומי הוי ממוכר חומרא כמו שבת וכלאים חשבינן תרוייהו כמחובר אלא דהכשר זרעים דלא המירו לאחוזי נקוב כתלוש כשאינו נקוב שוין. לשבת ולקנות במשיכה ולא בכסף ולפרוכול שאינו נכתב אלא על הקרקע: **אשר יזרע.** כדרך שאדם מוליא לזריעה למעוטי ממוכר כל דהו לגבי דהכי אינו זמינא לזריעה ומיהו שאינו נקוב תלוש גמור הוא: **מה לי אמר רבי שמעון.** מי מודה דהא במחובר הוא הלי שורש ולי תלשו ליה בשבת מיתייב: **זימנין.** פעם אחרת: **שאם ניקב.** העליון: **בכדי טהרתו.** שאם נטמא נטהר בשבילה זו והיינו כמוליא זית דתנן במסכת כלים (פ"ב מ"ח) כלי חרס העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים ומודה ר' שמעון דהא דתשיב ממוכר כל הזרעים שבמוכו דמו לא הוי כלי: **ניקב בכדי טהרתו מיבעיא.** דהוה לך לספוקי דיה בהנך דלהו כנגד הנקב ואת פשטת להו דכולהו ממוכר מינהו: **אי אמר לדרבי זירא.** דמודה ר"ש בשוש נקב: **הכי הוא דאיתמר.** שאם ניקב למטה מרביעית שאינו מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה דבליר מהכי לאו כלי הוא: **חמש מדות גרסי':** **כמוליא משקה.** נקב דק מאד שמשקה יוצא בו: **טהור מלטמא גיסטרא.** כלומר אם כלי שאם הוא אינו נטהר בכך אבל אם היה שבר כלי והיה ראוי להשתמש בו דמקבל טומאה משנשבר כדתנן[3] הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין אלא מסומכין כו' אלו טרפות (חולין דף נד:) וניקב שוב כמוליא משקה אינו טמא עוד משום תורת גיסטרא: **גיסטרא.** שבר כלי. הכא גיסטרא[4] אחר שבר כלי חשוב להגיעו משניקב ולומר אין בו אינון אלא לענין הכשר זרעים וכל דאמי ליה כגון שבת שאינו תלוש בדבר שהוא חשוב שהה אלא בתלוש ומחובר והכינהו לא הוי נקוב כשאינו נקוב ולפי זה אתי שפיר הא דקאמר אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משום ליה משמע דבעי לאתויי מבריעתא דלא משום נקוב כשאינו נקוב וזה אינו ויש לפרש דה"ק אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משום ליה ורמינהו כו' דאדרבה שאינו נקוב כנקוב משום ליה ועוד פרי"י דה"ק אין בין נקוב לשאינו נקוב לענין מעשר ופאה וכלאים דסיון דכתיב בהו שדך וכרמך וכן במעשר כתיב הוצאת הדגה שבה שבה חשיבי תלוש בין נקוב בין שאינו נקוב ואין בו אינון אלא לענין הכשר זרעים וכל דאמי ליה כגון שבת שאינו תלוש בדבר שהוא חשוב שהה אלא בתלוש ומחובר והכינהו לא הוי נקוב כשאינו נקוב ולפי זה אתי שפיר הא דקאמר אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משום ליה ורמינהו דלא משום נקוב כשאינו נקוב: **ומודה ר"ש שאם ניקב בכדי טהרתו.** פי' כמוליא זית דסתמו של כלי חרס לאוכלין וזיעורן כמוליא זית ונראה לר"י דהיינו טעמא דמודה משום דבטל אגב קרקע כשניקב בכדי טהרתו ודוקא בניקב כמוליא זית אבל בכלי המיוחד למשקין אע"פ שטהרתו בכונס משקה לא אמרי' דבטל דאפי' לרבנן לא חשבי ליה כמחובר בכונס משקה אלא כשורש קטן כדאמר בסמוך:

טהור מלקרט בו מי חטאת. וכ"ש דטהור מלקבל טומאה אם היה מיוחד למשקין: **טהור מלהכשיר בו זרעים.** משמע דכלי חרס בעי נקיבה ודלא כפי' הקונטו' בפ"ק דגיטין (דף ז.) שפירש דספינה של חרס כיון שהיא של עפר חשובה כנקובה ועת לקנה: **ניקב במוציא רימון מהור מבלום.** מימה לר"י היכי קאמר דטהור מבלום והלא אם יחדו לגיסטרא מקבל טומאה כדפי' בקונטו' וכפירושו ודאי כן הוא שהרי אפילו אם נשברו בשברים דקים מקבלים השברים טומאה כתורת גיסטרא כשנאמר בשברים שיעור המפורש במסכת כלים (פ"ב משנה ב) ומיימי לה בפ' אלו טריפות (חולין דף נ:) הדקים שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין אלא מסומכין שיעורן בכדי סיכת קטן עד לוג ותלוג עד פאה ברביעית כו' ועוד קשה לרשב"א דהוה מצי למימר שם מדות בכלי חרס וי"ל דכשנשבר לגמרי השברים ראויין לגיסטרא אבל כשהכלי שלם אלא שניקב כמוליא רימון אין ראוי לגיסטרא ואפי' יחדו בטלה דעתו אצל כל אדם אבל מתון פי' הקונטו' משמע דכשניקב כמוליא רימון ראוי הוא לגיסטרא דפירש טהור מבלום משום גיסטרא ולפירושו הא דלא נקט ו' מדות דלא מיירי אלא כשיכול להשתמש בדרכן וניקב כמוליא רימון אין בו אינון אלא לענין הכשר זרעים אלא דמיירי מדר"א דאמר בסמוך ניקב כמוליא זית אין בו אינון לאפוקי מדר"א דאמר בסמוך ניקב כמוליא רימון אין בו אינון לענין הכשר זרעים אלא דמיירי מדר"ש דאמר בסמוך ניקב כמוליא רימון אין בו אינון לענין הכשר זרעים שיעורו כשורש קטן

אלא להכשיר זרעים בלבד א"ל לכל מילי רבי שמעון כתלוש משוי ליה ושאני לענין טומאה דהתורה ריבתה טהרה אצל זרעים שנאמר [1]על כל זרע זרוע אשר יזרע בעא מיניה ההוא סבא מרבי זירא שורש כנגד נקב מה לי א"ר שמעון אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי זימנא חדא אשכחיה דיתיב וקאמר ומודה ר"ש שאם ניקב בכדי טהרתו א"ל השתא שורש כנגד נקב בעאי מינך ולא אמרת לי ולא מידי [2]ניקב בכדי טהרתו מיבעיא אמר אביי ואי איתמר להא דרבי זירא הכי הוא דאיתמר ומודה רבי שמעון שאם ניקב למטה מרביעית [3]אמר רבא [4]חמש מדות בכלי חרס ניקב כמוציא משקה טהור מלטמא גיסטרא ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת ניקב בכונס משקה טהור מלקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא להכשיר בו זרעים ניקב כשורש קטן טהור מלהכשיר בו זרעים ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים ניקב כמוציא זיתים טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי [5]הוא לקבל בו רימונים [6]ניקב כמוציא רימונים טהור מבלום ואם הוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו אמר רב אסי שמעתי כלי חרס שיעורו כמוציא רימון אמר ליה רבא שמא לא שמעת אלא במוקף צמיד פתיל והא רבא הוא דאמר מוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו לא קשיא הא

נמ' אלא להכשיר זרעים. הזרועים כתוכו. עליין נקוב אינו מקבל הכשר לטומאה ושאינו נקוב מקבל הכשר דתלוש הוא והא רבי שמעון קאמר ליה וה"ג ר"ש אומר אין בין נקוב כו' אלינו לרבנן איכא טובא דהא מיתייבי אנקוב משום שבת ופטרי אשאינו נקוב: **לכל מילי.** לשבת ולקנות במשיכה ולא בכסף ולפרוכול שאינו נכתב אלא על הקרקע: **אשר יזרע.** כדרך שאדם מוליא לזריעה למעוטי ממוכר כל דהו לגבי דהכי אינו זמינא לזריעה ומיהו שאינו נקוב תלוש גמור הוא: **מה לי אמר רבי שמעון.** מי מודה דהא במחובר[2] הוא הלי שורש ולי תלשו ליה בשבת מיתייב: **זימנין.** פעם אחרת: **שאם ניקב.** העליון: **בכדי טהרתו.** שאם נטמא נטהר בשבילה זו והיינו כמוליא זית דתנן במסכת כלים (פ"ב מ"ח) כלי חרס העשוי לאוכלין שיעורו זית ומודה ר' שמעון דהא דתשיב ממוכר כל הזרעים שבמוכו דמו לא הוי כלי: **ניקב בכדי טהרתו מיבעיא.** דהוה לך לספוקי דיה בהנך דלהו כנגד הנקב ואת פשטת להו דכולהו ממוכר מינהו: **אי אמר לדרבי זירא.** דמודה ר"ש בשוש נקב: **הכי הוא דאיתמר.** שאם ניקב למטה מרביעית שאינו מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה דבליר מהכי לאו כלי הוא: **חמש מדות גרסי':** **כמוליא משקה.** נקב דק מאד שמשקה יוצא בו: **טהור מלטמא גיסטרא.** כלומר אם כלי שאם הוא אינו נטהר בכך אבל אם היה שבר כלי והיה ראוי להשתמש בו דמקבל טומאה משנשבר כדתנן[3] הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין אלא מסומכין כו' אלו טרפות (חולין דף נד:) וניקב שוב כמוליא משקה אינו טמא עוד משום תורת גיסטרא: **גיסטרא.** שבר כלי. הכא גיסטרא[4] אחר שבר כלי חשוב להגיעו משניקב ולומר אין בו אינון אלא לענין הכשר זרעים וכל דאמי ליה כגון שבת שאינו תלוש בדבר שהוא חשוב שהה אלא בתלוש ומחובר והכינהו לא הוי נקוב כשאינו נקוב ולפי זה אתי שפיר הא דקאמר אלמא נקוב לר"ש כשאינו נקוב משום ליה ורמינהו דלא משום נקוב כשאינו נקוב: **ומודה ר"ש שאם ניקב בכדי טהרתו.** פי' כמוליא זית דסתמו של כלי חרס לאוכלין וזיעורן כמוליא זית ונראה לר"י דהיינו טעמא דמודה משום דבטל אגב קרקע כשניקב בכדי טהרתו ודוקא בניקב כמוליא זית אבל בכלי המיוחד למשקין אע"פ שטהרתו בכונס משקה לא אמרי' דבטל דאפי' לרבנן לא חשבי ליה כמחובר בכונס משקה אלא כשורש קטן כדאמר בסמוך: **טהור מלקרט בו מי חטאת.** וכ"ש דטהור מלקבל טומאה אם היה מיוחד למשקין: **טהור מלהכשיר בו זרעים.** משמע דכלי חרס בעי נקיבה ודלא כפי' הקונטו' בפ"ק דגיטין (דף ז.) שפירש דספינה של חרס כיון שהיא של עפר חשובה כנקובה ועת לקנה: **ניקב במוציא רימון מהור מבלום.** מימה לר"י היכי קאמר דטהור מבלום והלא אם יחדו לגיסטרא מקבל טומאה כדפי' בקונטו' וכפירושו ודאי כן הוא שהרי אפילו אם נשברו בשברים דקים מקבלים השברים טומאה כתורת גיסטרא כשנאמר בשברים שיעור המפורש במסכת כלים (פ"ב משנה ב) ומיימי לה בפ' אלו טריפות (חולין דף נ:) הדקים שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין אלא מסומכין שיעורן בכדי סיכת קטן עד לוג ותלוג עד פאה ברביעית כו' ועוד קשה לרשב"א דהוה מצי למימר שם מדות בכלי חרס וי"ל דכשנשבר לגמרי השברים ראויין לגיסטרא אבל כשהכלי שלם אלא שניקב כמוליא רימון אין ראוי לגיסטרא ואפי' יחדו בטלה דעתו אצל כל אדם אבל מתון פי' הקונטו' משמע דכשניקב כמוליא רימון ראוי הוא לגיסטרא דפירש טהור מבלום משום גיסטרא ולפירושו הא דלא נקט ו' מדות דלא מיירי אלא כשיכול להשתמש בדרכן וניקב כמוליא רימון אין בו אינון אלא לענין הכשר זרעים אלא דמיירי מדר"א דאמר בסמוך ניקב כמוליא זית אין בו אינון לאפוקי מדר"א דאמר בסמוך ניקב כמוליא רימון אין בו אינון לענין הכשר זרעים שיעורו כשורש קטן

אלא להכשיר זרעים. הזרועים כתוכו. עליין נקוב אינו מקבל הכשר לטומאה ושאינו נקוב מקבל הכשר דתלוש הוא והא רבי שמעון קאמר ליה וה"ג ר"ש אומר אין בין נקוב כו' אלינו לרבנן איכא טובא דהא מיתייבי אנקוב משום שבת ופטרי אשאינו נקוב: **לכל מילי.** לשבת ולקנות במשיכה ולא בכסף ולפרוכול שאינו נכתב אלא על הקרקע: **אשר יזרע.** כדרך שאדם מוליא לזריעה למעוטי ממוכר כל דהו לגבי דהכי אינו זמינא לזריעה ומיהו שאינו נקוב תלוש גמור הוא: **מה לי אמר רבי שמעון.** מי מודה דהא במחובר[2] הוא הלי שורש ולי תלשו ליה בשבת מיתייב: **זימנין.** פעם אחרת: **שאם ניקב.** העליון: **בכדי טהרתו.** שאם נטמא נטהר בשבילה זו והיינו כמוליא זית דתנן במסכת כלים (פ"ב מ"ח) כלי חרס העשוי לאוכלין שיעורו זית ומודה ר' שמעון דהא דתשיב ממוכר כל הזרעים שבמוכו דמו לא הוי כלי: **ניקב בכדי טהרתו מיבעיא.** דהוה לך לספוקי דיה בהנך דלהו כנגד הנקב ואת פשטת להו דכולהו ממוכר מינהו: **אי אמר לדרבי זירא.** דמודה ר"ש בשוש נקב: **הכי הוא דאיתמר.** שאם ניקב למטה מרביעית שאינו מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה דבליר מהכי לאו כלי הוא: **חמש מדות גרסי':** **כמוליא משקה.** נקב דק מאד שמשקה יוצא בו: **טהור מלטמא גיסטרא.** כלומר אם כלי שאם הוא אינו נטהר בכך אבל אם היה שבר כלי לקבל בו רימונים ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים ניקב כמוציא זיתים טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים ניקב כמוציא רימונים טהור מבלום ואם הוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו אמר רב אסי שמעתי כלי חרס שיעורו כמוציא רימון אמר ליה רבא שמא לא שמעת אלא במוקף צמיד פתיל והא רבא הוא דאמר מוקף צמיד פתיל עד שיפחת רובו לא קשיא הא

ולקמיה מפרש טעמא דאין שבר כלי חשוב להגיעו משניקב ולומר הכא גיסטרא[4] אחר שבר כלי אינון טיף טיף הטוף מה אבל אם היה כלי שלם וניקב מעט אין מאכדין אותו אלא אומר הכא גיסטרא אחר וגיסא אחתי: **ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת.** כלומר אם כלי שלם היה וניקב כמוליא משקה עדיין כל תורת כלי עליו ואפי' לקדש בו מי חטאת נאפר פרה דבעינן כלי ראוי דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי וכ"ש שמקבל טומאה: **ניקב ככונס משקה.** שאם מושיבו על המים נכנס בתוכו דהיינו נקב רחב קצת: **טהור מלקדש בו מי חטאת.** טהור לאו דוקא אלא כמו טהר יומא (בכורות דף כ:) כלומר בטל לו מתורת כלי לענין מי חטאת: **ועדיין כלי הוא לענין הכשר זרעים.** הזרועים בתוכו דכתלושין הינהו ואפילו לרבנן שאין נקב זה ראוי להכניס לאוכלים הקרקע: **ניקב כשורש קטן.** הוי טפי מבכונס משקה: **טהור מלהכשיר זרעים.** לרבנן דהוי עליין נקוב: **ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים.** שהוא שיעור לטומאה בכל כלי חרס העשוי לאוכלין סתם כל זמן שלא יחדו לרימונים ומקבל עדיין טומאה: **טהור מלקבל בו זיתים.** כלומר מלקבל עוד טומאה משום תורת סתם כלי חרס שהרי שיעורן כזיתים ואם היתה עליו טומאה גטהר ממנה: **ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים.** אשאם יחדו שוב לרימונים מקבל טומאה מכאן ולהבא אם היה מיוחד לרימונים מתחילה לא נטהר: **טהור מבלום.** משום כלי אלא ת"ל מצניעו לגיסטרא יטמא כתורת גיסטרא: **ואם היה מוקף צמיד פתיל.** והוא כאהל המת אין טומאה נכנסת בו דרך נקב ומגיע על כל מה שבתוכו: **עד שיפחת רובו.** דכל כלי פחות כחצי (שם) דרך פתח נכנסת לו טומאה ולא דרך נקביו: **אלא במוקף צמיד פתיל.** שאם ניקב כמוליא רימון אינו מגיע

כרבי

נסטרא, ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת. משום דגיסטרא כלי גדול הוא דמחברין ביה כדים וחצובים, והיכי דפיא דמקבל מאי דדאיב מינהון ומינהו. עיקר (נס) נסטרא להא מלתא הוכן, פעמים שהתבית או חצבא גדולה נשברה לה ראשה ונישלו אזניה ומכינים אותה לשומו חתן[ק]ת (מישה) [חובא] ותותי חצבי כמו כן. ונקראת גיסטרא. וכד מינקיב גיסטרא במוציא משקה, בטלה מן הדבר שהוכנה לו, וליכא כלי חרס דטהור במוציא משקה בר מגיסטרא בלחוד לפי שאין אומרים הבא נסטרא לנסטרא. פי' אם ניקבה חצבא במוציא משקה, אומרים הבא גיסטרא והנח תתתיה כדי שיקבל מה שיזוב ממנו. אבל אם הניחם אין מקדשין, ולענין כלאים נמי איכא למימר דפליג דא"כ אמאי נקט כלי חרס אפי' כלי עץ נמי ועוד דרבא סבירא ליה דלענין הכשר זרעים פליגי דא"כ אמאי נקט כלי חרס אפי' כלי עץ נמי ועוד דרבא סבירא ליה דלענין הכשר זרעים שיעורו כשורש קטן:

הא

הניחנין בהן אין מכשירין אותן. והכא בשבת חשיב הנקוב כשאינו נקוב לפטור והבא בזרועים משני בין נקוב לשאינו נקוב, קשיין אהדדי. ומשני הכשר זרעים שאני שהתורה ריבתה לדן טהרה, אאיכי יותן מים על זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא. פי' כל זרע שאינו ראוי עכשיו לזריעה הבא אין המים מכשיריין אותן, והאי כיון שהוא מחובר כמי שאינו ראוי לזריעה הוא. וא"ת א"ה אפילו שאינו נקוב נמי, שאני התם כיון דאינו נקוב לאו זריעה הוא דכל זריעה שאינה בארץ לאו זריעה הוא. והאי דאמר לכל מילי, כגון דהוא דתנן בכלאים פרק ד: עליין נקוב מקדש בכרם ושאינו נקוב אינו מקדשין, ולענין כלאים נמי איכא למימר דפליג דא"כ אמאי נקט כלי חרס אפי' כלי עץ נמי ועוד דרבנן דבר ברור הוא משנה שלמה בדמאי פרק ה' שעליין נקוב הרי הוא כארץ, חרס נן הארץ על עליין נקוב ימן עליין נקוב על הארץ תרומתו תרומה כו'. והילכתא כרבנן שהתולש מעליין נקוב חייב. וגרסינן בפוף פרק חרש שנשא פקחת לא יאמר אדם לתינוק הבא לי חותם, אלא מניחו תולש מעליין שאינו נקוב וחוזק בכרמלית דרבנן, ונרסינן נמי במנחות (דף שו) אמר רב טוכי בר קיסנא אמר שמואל הוזרע כלאים בעליין שאינו נקוב אסור. אמר אביי מאי קמ"ל בשלמא אי אשמעינן לוקה מכת מרדות מדרבנן שפיר, אלא האי דקאמר אסור מאי קמ"ל, דהוי זריעה מדרבנן, תנינא משאינו נקוב על

---

[1] כקרקע דיולי יוחן מים לא מתיב מלל תשר תרע טהור הוא יכלן נהלה דל"ל על כל זרע זריע אשר תרע פי' זרע מרחיר עכשיו לזריעה אבל כל זרע שאינו ראוי וכו' כ"ל.

[2] (פי' תוס' ב"ב קנה. ד"ה לימתר קטן). [3] (עי' תוס' עירובין ד: ד"ה כל וכד"ה שיעורן). [4] (ע"ב). [5] (מתוכר רש"ם). [6] (כלים פ"ב מ"ב).

מוסף רש"י

ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים. כלי הוא לטומאה שהרי יכול לקבל בו זיתים (נדה סח:), ניקב כמוציא זיתים טהור. ר"שומאה שקיבל עד שיחמנו לרימונים (שם).

רב נסים גאון

אמר רבא ה' מדות בכלי דרש מר', משכחת לה בתורת כהנים כל אשר בתוכי שמא, כמה שיעורו של נקב, בכלי חרש בכונס משקה ובכלי טיף במוציא זיתים, ובמסכת כלים פרק ב' שיעור כלי חרס ל'הר, העשוי לאוכלין שיעורו כזיתים העשוי למשקין שיעורו כמשקין כו', הלפס והקדירה כ"שעורן כזיתים כו', ובפרק ד' שנינו וכן גיסטרא שנתרוצעה ואינה מקבלת משקין אע"פ שמקבלת אוכלין שהרוה שאין גיסטרא לשרין, אי זו היא גיסטרא כל שנישלו אזניה ודיו בה חדודין יוצאין, ובתוספתא בפ' ג' נפדקה למטה כאוזניה אע"פ שאזניה קיימות הרי זו כגיסטרא, ואם מתחילה עשאה בלא אזנים נידונה כחבית, וכן עוד אמרו אם הייתה גיסטרא הרי זו טהורה, שלא אמרו שרים לשרים לכלים, ובפ' ד' כיצד בודקין כלי חרס לידע את ניקב בכונס משקה אם לאו, מביא שעיבה מליאה מים ונותן את הקדירה לתוכה, אם כינסה בידוע שבכונס משקה ואם לאו בידוע שבמוציא משקה כו'. ומשכחת לה בגמ' במסכת נידה בפרק בא סימן התחתון (דף חמ:) ושנינו בו כל כלי חרס מכנים ומוציא ויש שהוא מרביע ואינו מכנים. ויהי עלה מכנים פסול לפי חשאת (ובמדבר יט) לפי שאמרה תורה במי חטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי. ואם ניקב בכונס משקה יצא מחורת כלי באלו הראיות, ובמשנה בבסכת פרה בפרק ה' מפני שאין ממלאין ואין מקדשין ואין מדין מי חטאת אלא בכלי, ולזה אמרו ניקב בכונס משקה פסול לפי חטאת, ומשום גיסטרא דאמר רב אשי שונין כלי חרס שיעורו בכונס משקה לא אמרו מוציא משקה אלא לענין גיסטרא בלבד, מאי טעמא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן לפי שאין אומרין הבא גיסטרא לגיסטרא. וכפרק כל הבשר (חולין דף קז) אמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים.

סליק פרק המצניע

רבינו חננאל

אלא להכשיר זרעים בלבד. ופריק רבא לעולם ר' שמעון לכל מילי נקוב כשאינו נקוב משוי לה, ואיכא דגרסי כתלוש משוי, והדבר אחד הוא. פי' כיון דפוטר ר' שמעון אפילו בתולש מעליין נקוב דייקינן מינה דסבר כל מאי דזרע ביה כתלוש דמי, ואע"פ שהוא נקוב חשוב. והא דשני ביניהון לענין הכשר זרעים, דתנן בסוף ו"ב עוקצים עליין נקוב אינו מכשיר את הזרעים, ושאינו נקוב מכשיר את הזרעים, וקא סדרה בה ר"ש. דאלמא זרעים שדן בעליין שאינו נקוב כתלושין דמי, ומים הניתנין עליהן הרי הן בכי יותן ומכשיריין, אבל עליין נקוב זרעים שיש בו כמחוברים דמו וכל מים

[1] כל זרע אשר יזרע. [2] (נס) נסטרא לה מלתא הוכן, פעמים שהתבית או חצבא גדולה נשברה לה ראשה ונישלו אזניה ומכינים אותה לשומו חתן[ק]ת (מישה) [חובא] ותותי חצבי כמו כן. ונקראת גיסטרא. וכד מינקיב גיסטרא במוציא משקה, בטלה מן הדבר שהוכנה לו, וליכא כלי חרס דטהור במוציא משקה בר מגיסטרא בלחוד לפי שאין אומרים הבא נסטרא לנסטרא. פי' אם ניקבה חצבא במוציא משקה, אומרים הבא גיסטרא והנח תתתיה כדי שיקבל מה שיזוב ממנו. אבל אם הניחם אין מקדשין, ולענין כלאים נמי איכא למימר דפליג דא"כ אמאי נקט כלי חרס אפי' כלי עץ נמי ועוד דרבא סבירא ליה דלענין הכשר זרעים שיעורו כשורש קטן.

תורה אור השלם

[1] וכי יפל מנבלתם על כל זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא: ויקרא יא לז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ניסטרא וכו' הכא ניסטרא ענגת כ"ל ותיכת אחר נמחק:

גליון הש"ס

גמ' ניקב בכדי טהרתו מיבעיא. ע' תוספות נג ע"ב תד"ה ומיבעי: רש"י ד"ה עד"ש כלי הוא לקבל בו רמונים שאם יחדו. עיין לעיל דף נג ע"ב תד"ה וכ' יומנו ומיבעי' ד' אמ"ה כל כלי וכפ"ב מ"ב דכלים בר"ש סס:

רבינו חננאל (המשך)

הנקוב תרומה ויחזור ויחרוס כר'. דייקינן לר' שמעון דשבר התולש מעליין נקוב, הכא מינה ההוא סבא מר' זירא אם היה שורש הזרע כנגד הנקוב מה לי אמר ר' שמעון בדה. אשתיק ר' זירא. זמנין אשכחיה דיתיב וקאמר ומודה ר' שמעון שאם נקוב כבדי טהרתו, פי' במוציא רימון, שהתולש ממנו חייב. א"ל שורש כנגד הנקב בעיא מינך ולא אמרת לי לפטורה. ניקב בכדי טהרתו מיבעיא. אמר אביי אם איתא לדר' זירא הכי אתמר, ומודה ר' שמעון שאם נקב למטה מרביעית. פי' הכי קאמר אביי שפיר עבר ר' זירא דלא אהדר ליה להוהא סבא ראי אתמר הכי אתאה מודה ר' שמעון שאם ניקב דעביין בארעיתו אי קרוב לארעיתו במקום שלא נשאר בו כדי לקבל רביעית. דכיון דלית ביה כדי לקבל רביעית בטל מתורת כלי, דכי מנקיב עציין בההוא דוכתא ודאי שרשי הזרעים שיש בו מגיעין לארץ והרי הן כזרועים בארץ והתולש מהן חייב. אבל ניקב העציין מצידו ונשאר בו כדי לקבל רביעית עדיין כלי הוא, ואע"פ שהתושרש כנגד אותו הנקב איכא למימר שאינו מגיע לארץ, ואע"פ שאין דבר חוצץ בינו לבינה עדיין מיבעי אליבא דר' שמעון. אמר רבה ה' מדות בכלי חרס. עיקרא, כל כלי שנשבר נטהר, מיהו לא מחשיב שבור אלא עד שיפסל ממה שהוכן לשמש. כגון כלי חרס שהוכן לקיבול משקין, מקבל טומאה עד שניקב שיעור הכנסת משקין או הוצאת משקין. וכן כלי חרס שהוכן לאוכלין, אע"פ שניקב בכונס משקה, מקבל טומאה עד שניקב שיעור רוצאת זיתים. כדתנן שיעור כלי חרס לטהר העשוי לאוכלין שיעורו בזיתים. עשוי למשקין שיעורו במשקין. ועשוי לאוכלין ולמשקין מטילין אותו לחומרו בזיתים. ולענין רימונים חלוקת אמוראין היא. אבל במשנה לא מצינו בכלי חרש שיעור ברימונים ולא הגיעה אלא עד זיתים. ולענין כלי עץ או כלי עור אי כיוצא בו הוא הא דתנן כל כלי בעלי בתים שיעורו ברימונים. השתא הני חמש מדות דאמר רבה. חדא דניקב במוציא משקה שהוא טהור מלטמא

[1] כל זרע זרוע אשר יזרע מים יותן על זרע זרוע אשר יזרע מים יותן אל זרע אשר יזרע מים יותן אל זרע אשר יזרע מים יותן אל זר